

UIT DE GESCHIEDENIS VAN HET LEGER IN NEDERLANDSCH-INDIË

door H. A. BUISKOOL,
Ritmester K.N.I.L.

Het was wel een zeldzaam toeval, dat één van de redacteuren van *De Militaire Spectator* mij juist op 4 December 1940 verzocht een artikel over het Leger in Nederlandsch Indië te schrijven.

Het was op 4 December 1830 namelijk dat het Gouvernements Besluit No. 1 werd afgekondigd waarbij het Leger in Nederlandsch-Indië geheel werd afgescheiden van het Leger in Nederland.

Zonder evenwel op de feiten vooruit te willen loopen, wil ik eerst den geachten lezer een beknopt overzicht geven van de algemeene beginselen waarop de defensietaak berust en van de voornaamste gebeurtenissen uit de geschiedenis van dit leger.

Daar Nederlandsch-Indië als deel van het Rijk buiten Europa een oppervlakte beslaat van 1.905.000 vierkante kilometer, waarop verspreid voorkomt een bevolking van 60 millioen inwoners, ligt het voor de hand, dat voor een dergelijk gebied, op grooten afstand van het moederland, en waarvan te voorzien is, dat het in tijden van spanning of oorlog, zooals we thans beleven, een groote zelfstandigheid geniet, de grondslagen van de defensie en het beleid van de Regeering althans in groote trekken, moeten zijn vastgelegd.

De thans geldende „*Grondslagen voor de defensie van Nederlandsch-Indië*” werden in 1927 in Nederland vastgelegd door de Regeering van het Koninkrijk der Nederlanden.

Begin 1930 deed Zij deze volgen door een Regeeringsschrijven met nadere toelichtingen.

Deze thans nog geldende grondslagen beperken het z.g.n. defensie-doel, dus ook de defensie-voorbereiding. Toch moet men niet denken, dat deze grondslagen de Regeering niet voldoende ruimte zouden laten voor aanpassing van de defensie aan de gewijzigde omstandigheden en dat een wijziging noodig zou zijn voor de verwezenlijking van de richtlijnen welke de Regeering Zich heeft uitgestippeld.

Het mag bekend worden verondersteld, dat de *eenhoofdige leiding* in zaken, de Indische defensie betreffende, in Indië wordt verkregen door het *Oppebevelhebberschap van den Gouverneur-Generaal*.

Over de figuur van den G. G. als opperbevelhebber, zoomede diens gezagen aanzien van de Commandanten van het Leger en de Vloot, en diens verantwoording tegenover den Minister van Koloniën is veel geschreven.

In de artikelen 31 en 32 van de Wet op de Staatsinrichting van Indië, „Indische Staatsregeling” wordt zeer duidelijk gesproken van opperbevelhebber onderscheidenlijk van Zee- en Landmacht.

Wanneer men nu evenwel hieruit de conclusie zou willen trekken, dat den G.G. als zijnde een niet-deskundige slechts het „oppergezag” toekomt, moet dit volkomen in strijd worden geacht met de letter en den geest van de Indische Staatsregeling.

Wenscht men den G.G. als Opperbevelhebber uit te schakelen, teneinde een technisch Opperbevelhebber in diens plaats te kunnen stellen, dan is slechts hierop één antwoord mogelijk; het is uitgesloten dat een deskundige gevonden zou kunnen worden, die in beide richtingen als zóó deskundig mag worden aangemerkt dat deze de geheele oorlogsvoering met al zijn moeilijkheden en bijzonderheden zoowel te land als ter zee zou kunnen beheerschen.

Het mag als voor de hand liggend worden aangenomen dat de tegenwoordige G.G., als niet-militair, zich in oorlogstijd genoodzaakt ziet, te steunen op de adviezen van de Commandanten van Leger en Vloot, en zijn Opperbevelhebberschap zal beperken tot het aangeven van de groote lijnen het defensiebeleid betreffende.

Hierin ligt een groot voordeel, omdat nu aan de verantwoordelijke Commandanten van Leger en Vloot, waar noodig in onderling overleg, de details van uitvoering worden overgelaten.

De Commandant van het Leger die wordt benoemd door den Koning heeft den rang van luitenant-generaal en is tevens hoofd van het Departement van Oorlog te Bandoeng.

De beroepsofficieren, die hun opleiding ontvingen aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda, worden ingevolge art. 32 derde lid van de meer genoemde Indische Staatsregeling benoemd door den G.G.

Hoewel dit artikel in hoofdzaak gewijd is aan het leger wil ik hier toch even de verhouding van den G.G. noemen ten opzichte van de Vloot.

De G.G. is tevens Opperbevelhebber van de in Nederlandsch-Indië aanwezige zeemacht, behoudens hare administratieve betrekkingen tot het Departement der Marine.

Artikel 31 van de Staatsregeling geeft hem de beschikking over de schepen en vaartuigen en derzelver manschap in overeenstemming met de door den Koning gegeven voorschriften, zooals hij meest oirbaar acht voor de belangen van Nederlandsch Indië.

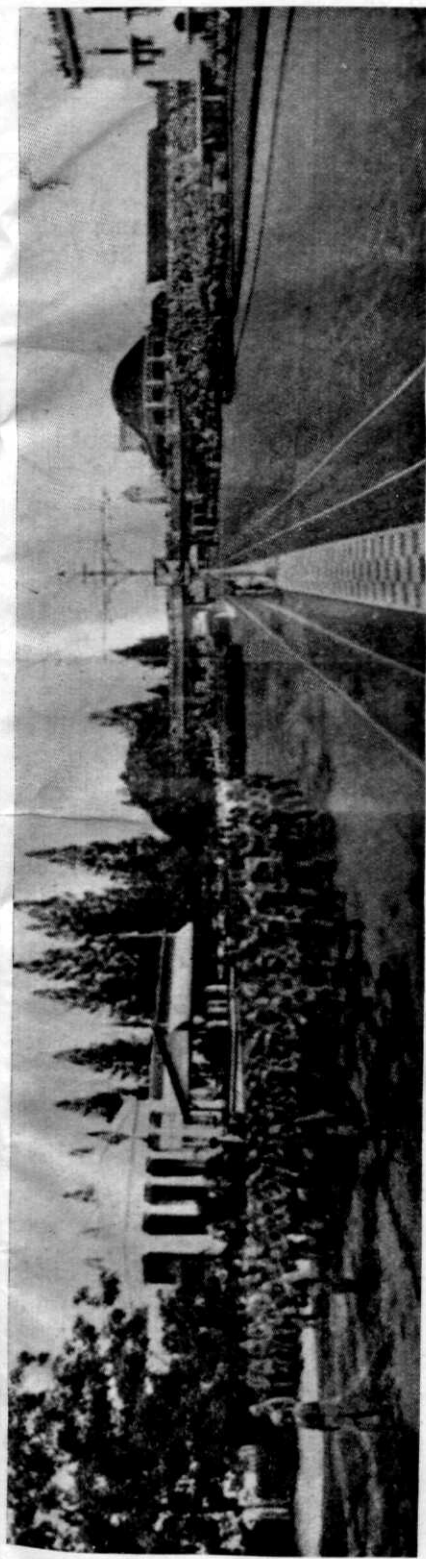
Een vlagofficier is *Commandant van de Zeemacht* en hoofd van het Departement der Marine te Batavia.

Het in Nederlandsch Indië aanwezige deel der Nederlandsche Staatsmarine omvat de zeegaande vloot, het drijvend materieel voor locale verdediging en versperring, de maritieme luchtmacht en de maritieme inrichtingen aan den wal.

Onder het hoofd van het Departement der Marine ressorteert tevens de Gouvernementsmarine, die in algemeenen zin ten dienste staat van de bestuursvoering en waartoe op tal van plaatsen landsvaartuigen zijn gestationneerd, alsmede vaartuigen met speciale bestemming, als telegraafkabelschepen, schepen voor bestrijding van den opiumsluikhandel, opnemings-, douane en politievaartuigen.

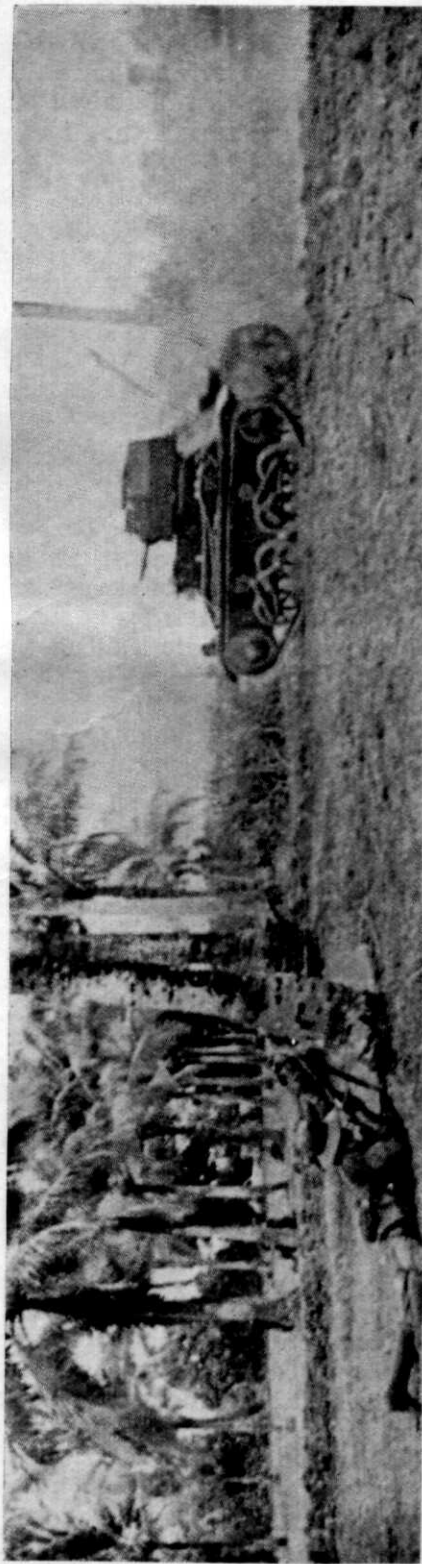
De groote uitgestrektheid en de verspreide ligging van de verschillende gebiedsdeelen maakten het uiteraard noodzakelijk om bij de uitoefening van de defensietaak uit te zien naar een doeltreffende verdeling hiervan tusschen leger en vloot.

Het doel van de weermacht is volgens de hiervoor genoemde „grondslagen”:

Infanterie voor het gouvernementshuis te Soerabaja.

(Foto Archief)

Tankaanval in het Tangerangangsche.

(Foto Archief)

Deze en de overige foto's bij dit artikel zijn genomen tijdens de manoeuvres in 1938.

- a. de handhaving van het Nederlandsche gezag in den Indischen Archipel tegen onrust of verzet binnen de grenzen, verzekering van rust en orde;
- b. vervulling van den militairen plicht als lid van de Volkengemeenschap tegenover andere volken.

Afgezien van een eventueele deelneming met daartoe beschikbaar te stellen middelen, aan een gemeenschappelijke actie met een of meer andere mogendheden, beperkt deze laatste taak zich tot de handhaving van een strikte neutraliteit in conflicten tusschen andere mogendheden.

Onverminderd de bevoegdheid van den G.G. om bij het uitbreken van een conflict naar den eisch van de in dat geval bestaande omstandigheden te handelen en te beschikken over de zee- en de landmacht, is bepaald, dat deze taak op Java als hoofdeiland in de eerste plaats zal worden vervuld door de landmacht waar noodig bijgestaan door de zeemacht.

In verband hiermede noem ik de samenwerking tusschen leger en vloot bij de vervulling van hun gemeenschappelijke taak bij de verdediging van Soerabaja, en het complex Batavia—Tandjong-Priok beide belangrijke steunpunten voor onze vloot.

Daartoe zijn uitgebreide maatregelen genomen om deze plaatsen tegen vijandelijke aanvallen zoowel van de land- als van de zeezijde te beschermen.

De Regeeringszetel zelve zal door het leger behoorren te worden verdedigd.

De bescherming van de Buitengewesten, dat zijn de gebieden buiten Java, zal in hoofdzaak geschieden door de zeemacht, waar noodig gesteund door de landmacht.

Daar sedert de afkondiging der „Grondslagen” de luchtmacht aanzienlijk is uitgebreid zal vooral hier — en dan denk ik aan de verdediging van onze oliehavens Balikpapan en Tarakan, verwerkings- en opslagplaatsen van zware stookolie — ook voor dit wapen een groote plaats moeten worden ingeruimd.

Buiten het feit, dat bij een gewapend conflict de luchtmacht doeltreffend zal kunnen samenwerken met alle strijdkrachten op den grond en ter zee, moet ze ook in staat zijn zelfstandig een aanvaller te bestrijden.

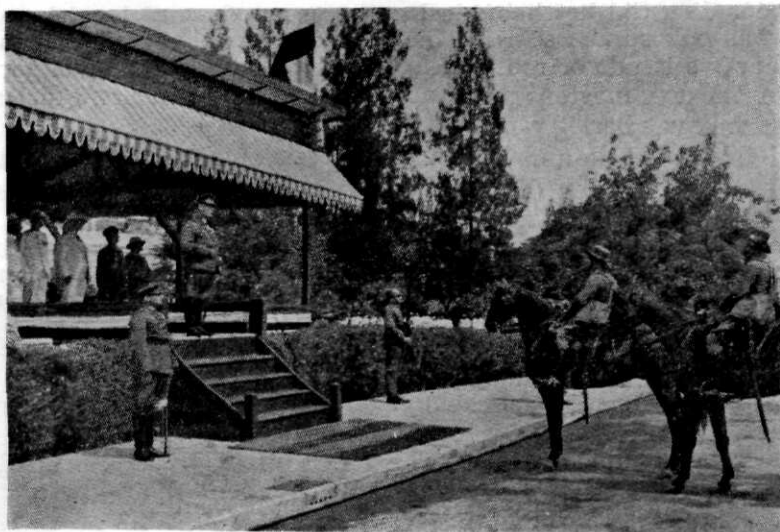
De groote uitgestrektheid van het te verdedigen gebied maakt het niet gemakkelijk om onmiddellijk en met voldoende krachten tegen een eventueelen aanvaller op te treden, omdat de plaatsen waar een aanvaller dit groote gebied zal kunnen aangrijpen zoo talrijk zijn, dat het zonder meer onuitvoerbaar is zich te wapenen en maatregelen te treffen tegen elk dier mogelijkheden afzonderlijk.

Duidelijk is, wil men met kans op succes hiertegen optreden, dat het Indische defensiestelsel de beschikking moet hebben over snel verplaatsbare strijdmiddelen, waarbij niet over het hoofd mag worden gezien, dat deze kans recht evenredig is met de snelheid waarmede tegen een dergelijken aanval wordt opgetreden.

Het spreekt vanzelf dat de legerleiding er dan ook bij voortdurend naar streeft om de beweeglijkheid van het leger zoo hoog mogelijk op te voeren.

Voor wat betreft de luchtmacht wijs ik hier op de geweldige uitbreiding der luchtvloot met de meest moderne bommenwerpers.

Deze toestellen, hierdoor in staat gesteld door hun groote actieradius, kunnen den vijand het naderen van over zee, met welk doel hij ook moge naderen, hetzij bezitneming van voor zijn actie belangrijke steunpunten, hetzij een landing in grooten stijl, beletten of belemmeren.

Melding van een commandant bij den Inspecteur. (Foto Archief)

Bovendien kunnen ze krachtigen steun verleen en bij het optreden van eigen leger en vloot.

Aangezien het leger in Nederlandsch-Indië een tweeledige taak heeft te vervullen, stelt de organisatie hiervan zeer uiteenlopende eischen. Een goede handhaving van de orde en rust, de opleiding en oefening van het personeel in vredetijd stellen bijzondere eischen, waaronder soms de legering van troepen op plaatsen waar ze voor de eigenlijke defensietaak niet noodig zijn. Omgekeerd zal het voorkomen dat om de juiste vervulling van de defensietaak te waarborgen reeds in vollen vrede punten moeten worden bezet waar de vredestaak minder tot zijn recht komt.

Het leger in Indië is een staand leger en moet dan ook met geheel andere oogen worden gezien en er moeten ook geheel andere maatstaven aan worden aangelegd dan die voor het leger in Nederland golden. Het leger in Indië is, op enkele uitbreidingen na, dan ook feitelijk altijd gemobiliseerd. De kernen zijn steeds aanwezig, geheel anders dan hier te lande het geval was.

Bij mobilisatie worden de onderdeelen door indeeling van de bij de „Tabellen Oorlogsorganisatie” vastgestelde aantallen militiepersoneel, personeel van het Legioen van Mangkoe Nagoro en de korpsen Barisan van Madoera en door de vordering van de ontbrekende motorvoertuigen, paarden en rijwielen op sterkte gebracht.

De legersterkte is in den loop der jaren nog al aan schommelingen, vrij groote schommelingen zelfs, onderhevig geweest.

Deze waren voor een deel afhankelijk van den inwendigen toestand in Nederlandsch-Indië, de financieele draagkracht der bevolking en in de laatste jaren vooral van de spanningen in het Verre Oosten.

Wanneer we de *geschiedenis van het Indische Leger* beschouwen, dienen we terug te grijpen tot 20 Maart 1602 toen de „Algemeene Geoelectroide Oost-Indische Compagnie” werd opgericht.

Was vóór dien tijd het hoofddoel geweest, vreedzamen handel te drijven, na 1602 was ook sprake van het onderhouden van een weermacht want het op 20 Maart verleende octrooi behelsde de bepaling, dat in Indië „forteressen en versterktheden mogten gebouwd en aldaar gouverneurs, officieren van justitie en volk van oorlog worden gesteld”.

Vóór 1602 traden de ambtenaren — opperkoopman, koopman en onderkoopman — nu eens ten dienste der handelsbelangen, dan weer als vlootvoogden of militaire bevelhebber te land op.

Het was in het belang van de Compagnie (nu nog heet het leger in de volksmond „kompenie”) dat ze zich vestigde op de kuststrook van de belangrijkste eilanden en daar haar versterkte kantoren (factorijen) bouwde aan de monden der rivieren.

Op deze wijze beheerschte zij, daar dit toen vrijwel de eenige handelswegen waren, den geheelen in- en uitvoer en werd zij, na haar mededingers (Portugeezen, Spanjaarden en Engelschen) er uit te hebben verdreven, meesteres in die gewesten.

Op deze manier werden verscheiden vaste punten verkregen in de Molukken, op de Bandagroep, op Java's Noordkust, Celebes, Sumatra, Ceylon, Coromandel, Perzië, Japan en Kaap de Goede Hoop.

Door regelmatig gebouwde forten van verschillend type werden die vestigingen beschermd.

Men bouwde drie-, vier- of vijfhoekige forten met heele of halve bastions, vierhoekige schansen met vaste bolwerken aan één der diagonalen, enz.

Van sommige plaatsen maakte men een fort met hoogere steenen torens of blokhuisen met een steenen of aarden wal voorzien van paggers ¹⁾.

Toen de handel zich reeds meer naar het binnenland uitbreidde werden ook langs de voornaamste handelswegen versterkingen opgeworpen.

Voorbeelden van de eerstbedoelde forten zijn: fort Belgica op Banda Neira, fort Victoria op Ambon, het Kasteel van Batavia (fort Jacatra) en verschillende forten in de Molukken.

Van de tweede soort forten vinden we voorbeelden in de forten te Oengaran, Bojolali, Djojakarta, Soerakarta, Klaten en het geslachte fort te Salatiga.

Het zou te ver gaan de geschiedenis van het militaire apparaat van de V.O.C. uitvoerig in dit artikel te behandelen.

Volstaan wordt met de vermelding, dat gedurende den geheelen strijd der V.O.C. de aanvulling der troepen door de bewindhebbers in het moederland onvoldoende is geweest, wat wel blijkt uit de brieven van de Gouverneurs-Generaal aan de Heeren Zeventien.

In de eerste helft der 17de eeuw was de lust om voor de Oost te teekenen onder de vreemdelingen, vooral onder de Duitschers, verbazend groot.

De troepentransporten duurden evenwel zoo lang, en het verloop door optredende ziekten tijdens de reis, en na aankomst in Indië door klimaatsinvloeden, slechte verpleging en zware vermoeienissen was zoo groot, dat soms een jaarlijksche aanvulling van twee à drieduizend man noodig was.

Deze contingenten konden door het moederland onmogelijk worden geleverd.

Dit is dan ook de reden geweest, dat men zijn toevlucht heeft moeten nemen tot het aannemen van Inlandsche hulpstroepen.

¹⁾ Palissadeering van bamboe of hout.

Pontonbrug over de Solorivier.

(Foto Archief)

In het begin nam de V.O.C. daarvoor veel Japanners, tot in 1621 Japan den Japanners verbood om dienst te nemen in de koloniale legers van Holland en Engeland.

Naderhand werden benden Mardijkers¹⁾, Inlandsche Christenen, Chineezzen, Amboneezzen, Maleiers, Balineezzen, Javanen, Boegineezzen en Makassaren aangeworven. Zoo sukkelde de V.O.C. voort met een varieerende weermachtsterkte.

Bij alle uit te zenden expedities bleek steeds weer dat de aanwezige troepen ontoereikend waren, totdat in 1704 de bezetting op Java werd opgevoerd tot 2255 man, waaronder slechts 1250 Europeanen.

Van een eigenlijke *organisatie* van die troepen was nog geen sprake.

Hierin trad echter een kleine verbetering in, nadat in 1742 door den G.G. Baron VAN IMHOFF het bataljonsverband werd ingevoerd.

Waren aanvankelijk deze bataljons uit 6, later, daartoe gedwongen door moeilijkheden bij de aanvulling, werden ze uit 5 en nog later uit 4 compagnieën samengesteld.

In 1811 stelde de G.G. JANSSENS een nieuwe legerorganisatie vast.

De weermacht zou bestaan uit een mobiel leger en uit garnizoensbataljon.

In hetzelfde jaar evenwel werd Java door de Engelschen bezet en RAFFLES bracht het leger ongeveer tot de helft terug.

De verhouding Europeanen-Inlanders was als 1 op 3, terwijl men uitsluitend bedacht was op actie tegen den Inlandschen vijand (I.V.).

In 1814 was de formatie: 8 bataljons + 2 flanker en 4 Inlandsche fuselier-compagnieën, alle garnizoensinfanterie.

¹⁾ Mardijkers (Merdika's) waren volbloed Aziaten, vrijgestelden of vrijgelaten slaven, althans in het algemeen vrije mannen in tegenstelling tot de slaven.

Zij kleeadden zich gaarne Europeesch, waren meestal Christen en namen Portugeesche of Hollandsche namen aan.

Nadat in 1816 de koloniën weder in onze handen waren overgegaan, heerschte een groote verwarring in de legerorganisatie.

In Mei 1816 kwam de z.g.n. *Indische Brigade* ter sterkte van 1727 man in Indië aan.

Deze Indische Brigade was een regiment van 2 bataljons infanterie, dat bij besluit van den Souvereinen Vorst van 13 Januari 1815 No. 52 bestemd was om in zijn geheel naar Indië te worden uitgezonden. Het was de bedoeling dat deze als een eenheid zou worden gebruikt. Deze brigade had voor haar uitzending nog bij Waterloo meegevochten.

Ze werd na aankomst in Indië echter over eenige groote plaatsen verdeeld, zoodat elk korpsverband werd opgeheven.

Eerst in 1819, na het optreden van gen. maj. DE KOCK als legercommandant werd de *eerste definitieve formatie van het leger* vastgesteld bij G.B. van 3 Juli 1819.

Het Indische leger was echter nog steeds een deel van het Nederlandsche leger, ressorteerende onder het Departement van Oorlog in het moederland.

Dit blijkt ook uit de benaming *Nationale infanterie* en uit de nummering der onderdeelen, die een voortzetting was van die in het moederland.

Zoo bleef het nog eenige jaren, doch verandering was op komst.

Tusschen 1825 en 1830 ligt ongetwijfeld het keerpunt; niet tengevolge van de veranderde inzichten of van een dientengevolge opzettelijk genomen besluit, maar geleidelijk als een uitvloeisel van den aard der omstandigheden.

In 1829 vertoonen zich de eerste teekenen dat het verband met het moederland lossen wordt.

De oorzaak hiervan is in het moederland zelf te zoeken. Bij de reorganisatie van de krijgsmacht, werd in Nederland een 18de afdeeling infanterie opgericht, niettegenstaande in Indië een afdeeling onder denzelfden naam en hetzelfde nummer voorkwam, en bleef voortbestaan.

In 1830 vond de pas opgetreden G.G., de luit. gen. J. GRAAF VAN DEN BOSCH, de formatie van het Indische leger veel te klein ingeval van een optreden tegen den I.V. en de kosten om een voldoende krijgsmacht te onderhouden, zoowel tegen den B.V. als den I.V., veel te groot. Voor een land als Nederland (Engeland volgt echter nog steeds dit systeem) was het uitzenden van geheel georganiseerde korpsen te kostbaar en niet wel doenlijk.

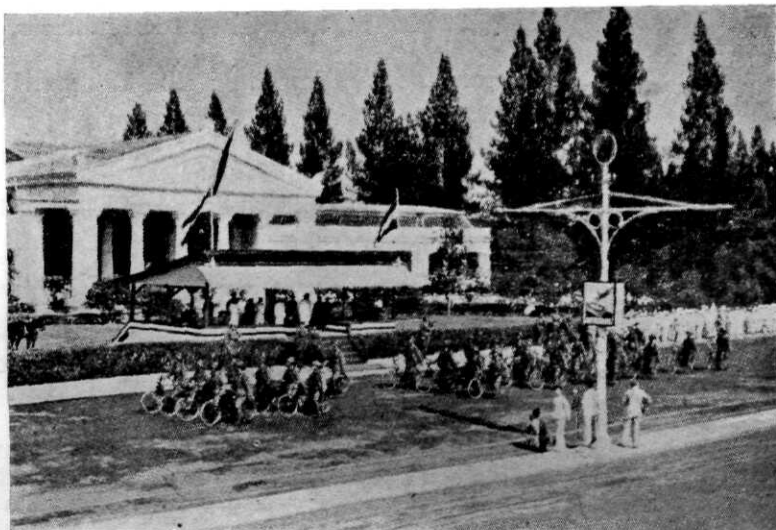
De ervaringen opgedaan met het in de periode tusschen Mei en September 1827 in Indië aangekomen korps bestaande uit 3 bataljons infanterie, 150 ruiters en 150 man artillerie, totale sterkte 96 officieren en 2965 man hadden dit wederom bevestigd.

Dit korps zou slechts 2 jaar in Indië blijven. Toen het in September 1829 wederom scheep ging naar Holland telde het nog slechts de helft van zijn officieren en $\frac{1}{3}$ van het aantal manschappen. Dit korps had meegevochten in den Java-oorlog (1825—1830), had geen tijd gehad te acclimatiseeren en in het gevecht zware verliezen geleden. Er moest derhalve naar een ander systeem van aanvulling worden omgezien, en bij G.B. van 4 December 1830 No. 1, goedgekeurd bij K.B. van 16 Maart 1832 No. 93 en 94 werd de nieuwe formatie, ontworpen door den G.G. VAN DEN BOSCH goedgekeurd.

Hiermede was de scheiding tusschen het Nederlandsche en het Nederlandsch Indische leger een voldongen feit geworden, hoewel deze scheiding eigenaardig genoeg nimmer formeel is uitgesproken.

Aan de verhouding ten opzichte van den Minister van Oorlog kwam nu ook een einde.

Nieuwe Nederlandsch Indische voorschriften, aangepast aan de behoeften

Verbindingsafdeeling.

(Foto Archief)

in de koloniën, werden ingevoerd ter vervanging van de tot nu toe gebezigde Hollandsche.

De belangrijkste verandering evenwel was de nieuwe indeeling van het leger in *Mobiele Korpsen*.

Op Java werden 8 Mobiele Korpsen geformeerd, elk sterk één bataljon, één compagnie cavalerie en 4 stukken berggeschut (± 1100 man).

Ze werden genummerd I tot en met VIII.

Het bataljon bestond uit 2 flank-compagnieën (Europeanen) en 4 center-compagnieën (Inlanders), totaal ± 750 man.

Het op sterkte houden zou geschieden door supletie op de wijze zooals dat nu nog geschiedt. Naast de 8 mobiele korpsen werd opgericht een algemeen depot, dat voorzag in de bezetting van de Buitengewesten en de forten; bovendien nog een depotcompagnie voor de artillerie en 2 compagnieën pioniers. De gevechtstrein van een mobiel korps bestond uit een officier van gezondheid met pakpaard en eenige koelies met draagbaren.

De levensmiddelen- en keukentrein bestond uit ± 37 pakpaarden voor kookgereedschap en vivres voor 5 dagen.

De dieren van den trein, de paarden van de officieren en het levend vee met de drijvers werden afzonderlijk in een park ondergebracht onder toezicht van een opzichter.

Vermeldenswaard is het, dat er nog Mohammedaansche priesters waren ingedeeld, om ook de aanhangers van den vijand te kunnen bewerken.

De Europeanen werden beschouwd als een reserve, om in het gevecht de beslissing te brengen. De Inlanders waren bestemd voor den voorpostendienst en de inleiding van het gevecht. Doorgaans beschikte men slechts over weinig Europeanen. De staf van het bataljon bestond uit 1 luit. kol., 1 majoor, 1 kapt. (1e of 2e luit.) kwartiermeester, 1 1e luit, adj., 1 adj. o.o., 1 korpl. hoornblazer en 3 korpls. werklieden.

Een Europeesche compagnie bestond uit:

1 kapt. met 1 luit., 1 sergt. maj., 2 sergtn., 1 fourier en 1 hoornblazer.
 2 pelotons à 1 luit. met 1 hoornblazer.
 1 sectie à 1 Eur. serg. en 2 escouades à 1 korpl. en 12 à 13 man. 1 sectie à 1 Eur. korpl. en 2 escouades à idem.

Totaal 4 officieren en 119 man.

Een Inlandsche compagnie bestond uit:

idem, alleen de oneven escouades gecommandeerd door een Inl. Sergt. en de even escouades door een Inl. Korpl.

Totaal 4 officieren en 115 man.

De majoor was bestemd voor den inwendigen dienst. De luit. kol. was vermoedelijk bedoeld als commandant van de gemengde eenheid (Mob. Korps) Het VIIIe bataljon bestond uitsluitend uit Europeanen omdat het bestemd was voor reserve-bataljon. Dit bataljon was met het Ie bataljon, dat geformeerd was uit *de Jagers van Vermeulen Krieger*, gelegerd te Batavia, om steeds bataljons voor expedities gereed te hebben.

De Jagers van VERMEULEN KRIEGER waren in 1829, toen de aanvulling weer eens onvoldoende bleek, als een geheel korps rijdende jagers onder den luit. kol. VERMEULEN KRIEGER naar Indië gezonden, waar ze juist na beëindiging van den Java oorlog aankwamen. Van bereden infanterie werden ze gewone infanterie.

Het IXe bataljon bleef voorloopig p.m.

Dit bataljon is in 1835 eveneens ontstaan uit een, in afwijking van de voorgestelde suppletie-methode, als geheel korps van 1500 man, uitgezonden troep onder den gen. maj. tit. CLEERENS. Ze werden *de Jagers van Cleerens* genoemd. Het korps bestond uit 4 compagnieën infanterie benevens 200 man cavalerie en artillerie.

Het zou 5 à 6 jaar in Indië blijven en zou door toevoeging van 2 compagnieën infanterie op sterkte van een bataljon worden gebracht.

Alle organisaties en formaties te behandelen tusschen 1830 en 1934, toen de huidige tabellen oorlogsorganisatiën verschenen, zou te ver voeren.

Ze zullen slechts worden vermeld, voor zoover dit voor een duidelijk overzicht noodzakelijk is.

Bij het formatiebesluit van 17 Juni 1839 werden het Xde XIde en XIIde bataljon opgericht. Op de nieuwe door Z. M. den Koning gegeven vaandels stond het opschrift „*Koninklijk Nederlandsch Oost-Indisch Leger*”, ter vervanging van de oude vaandels waarop in de plaats van koninklijk het woord koloniaal voorkwam.

Het IVde en IXde bataljon werden z.g.n. Europeesche korpsen: 3 Europeesche compagnieën en 3 compagnieën Afrikanen of Amboneezen; de overige bataljons werden gemengd en bestonden uit 1 Europeesche flank. compagnie, Afrikaansche flank compagnie en 4 Inlandsche compagnieën.

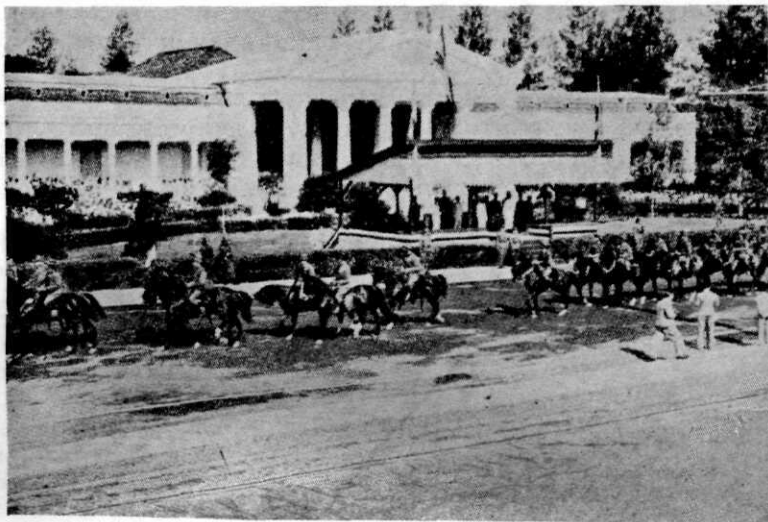
In 1840 bestond het Indische leger uit:

Infanterie: 12 veldbataljons à 6 compagnieën alle organiek op Java ingedeeld, doch waarvan het Ie, VIde, Xde en XIde bestemd waren voor expedities.

1 algemeen depot van 7 afdeelingen vormende de garnizoensinfanterie.

Een compagnie was sterk 4 officieren en 119 man, landaardsgewijze; het bataljon 27 officieren en 721 man. In totaal beschikte men over 16 Europeesche, 9 Afrikaansche, 17 Amboneesche en 40 Inlandsche compagnieën.

Bij elke Inlandsche compagnie was ingedeeld 1 Inlandsch luitenant, bij elke andere niet Europeesche compagnie 10 man Europeesch kader.

Een eskadron cavalerie.

(Foto Archief)

Cavalerie: Staf en 8 compagnieën alle op Java behalve een detachement van de 5de compagnie te Makassar. Elke compagnie bestond uit: 49 Europeanen, 23 Afrikaansche of Amboneesche minderen en 65 paarden.

Artillerie: Staf en 15 compagnieën, verdeeld in veld- en bergbatterijen en compagnieën vesting artillerie.

De veldbatterij bestond uit: 4 officieren, 38 Europeanen, 35 Afrikanen, 73 Inlanders en 60 paarden.

De bergbatterij bestond uit: 4 officieren, 28 Europeanen, 20 Afrikanen, 48 Inlanders en 27 paarden. De compagnieën vestingartillerie waren van verschillende sterkte.

De *vredessterkte* bedroeg 879 officieren en 19115 onderofficieren en minderen, de *sterkte op groot compleet* 879 officieren en 23156 onderofficieren en minderen en de *sterkte op voet van oorlog* 879 officieren en 30936 onderofficieren en minderen.

Voor de verkrijging van die grootere sterkte aan Inlanders werd gebruik gemaakt van *Pradjoerits*¹⁾ en *Barisans*, voor die aan Europeanen waarschijnlijk van de *schutterijen*.

Bestond de staf van het bataljon volgens de formatie van 1830 uit 2 hoofd-officieren en 2 adjudanten, bij de formatie van 1840 waren 2 hoofdofficieren en 1 adjudant uitgetrokken en in 1854 waren nog slechts 1 hoofdofficier en 1 adjudant ingedeeld.

¹⁾ *Pradjoerit* is een Javaansch woord dat strijder, krijgsman beteekent.

In het bijzonder werden hieronder verstaan een soort politiesoldaten, die in verschillende gewesten van Java uit 's lands kas onderhouden, als militairen uitgerust en geoefend werden, in eigen kazernes woonden en in tijd van nood aan het leger konden worden toegevoegd. In gewone tijden waren zij bestemd voor politiediensten, zooals het bewaken van gebouwen, gevangentransporten, enz.; zij werden door de regenten voltallig gehouden en stonden onder het oppergezag van den resident.

Bij Ind. Stbl. 1897 no. 65 zijn de korpsen Pradjoerits opgeheven.

Deze vermindering tot 1 hoofdofficier en 1 adjudant vormde toch een bezwaar, daar veelvuldige splitsing van de bataljons van 6 compagnieën bij expedities voorkwam.

Het commando bleek voor één hoofdofficier te zwaar. Bij de eerste Atjeh expeditie in 1873 kwam dit vooral naar voren; daarom werd het bataljon met 2 compagnieën uitgebreid en gesplitst in 2 half-bataljons; het R.H. (Rechter Half) onder commando van een luit. kol. en het L.H. (Linker Half) onder een majoor.

In 1882 werd de indeeling van het bataljon in 4 compagnieën onder 1 hoofdofficier ingevoerd. De samenstelling bestond meest uit 1 Europeesche, en 3 Inlandsche compagnieën.

Toen in 1907 het Brigade-verband werd ingevoerd bracht men hierin geen verandering. Bij de reorganisatie van 1912 werden het XXIIe bataljon (de andere bataljons waren geleidelijk opgericht) en verder per brigade een mitrailleur-compagnie opgericht.

Het aantal compagnieën per bataljon bleef gelijk, maar de bataljons ondergingen inwendig een grondige gedaanteverwisseling. Waren de compagnieën tot nu toe landaardsgewijze samengesteld, van nu af werden ze gemengd en bestonden uit 1 Europeesche en 3 gemengd Amboneesch-Inlandsche sectiën. Deze reorganisatie werd ingevoerd omdat de werving van Europeesche soldaten onvoldoende bleek.

Men hoopte door deze organisatie meer gelijkwaardige eenheden te verkrijgen en tevens de gevechtswaarde van den Javaanschen soldaat hierdoor op te voeren.

Dit systeem heeft evenwel niet voldaan en in de jaren 1918—1919 heeft men het weer verlaten.

In 1915 deden de geweermitrailleurs, nog in afdeelingsverband, hun intrede bij de bataljonsstaven (2 sectiën à 3 Madsen geweermitrailleurs). In 1918 komt voor het eerst *militie* onder de wapenen, als gevolg van den bij K.B. van 26 October 1917 No. 47, Ind. stbl. 1918 No. 70 ingevoerden *Dienstplicht*.

Men kent ook nu nog slechts een algemeene *Europeesche* dienstplicht.

Dit bracht een aanzienlijke personeelsversterking van het oorlogsleger mede.

Aanvankelijk werd volstaan met een dienstduur van 5½ maand, later, toen men het noodig achtte de technische eischen hooger op te voeren, werd deze uitgebreid tot 8 à 12 maanden, afhankelijk van het wapen waarbij de dienstplichtige werd ingelijfd.

Door de invoering van den dienstplicht veranderde de positie van het leger zoowel maatschappelijk als fundamenteel.

Er werd nog al een zware druk gelegd op het Europeesche deel der bevolking en dit veroorzaakte op zijn beurt een heel andere mentaliteit ten opzichte van het leger.

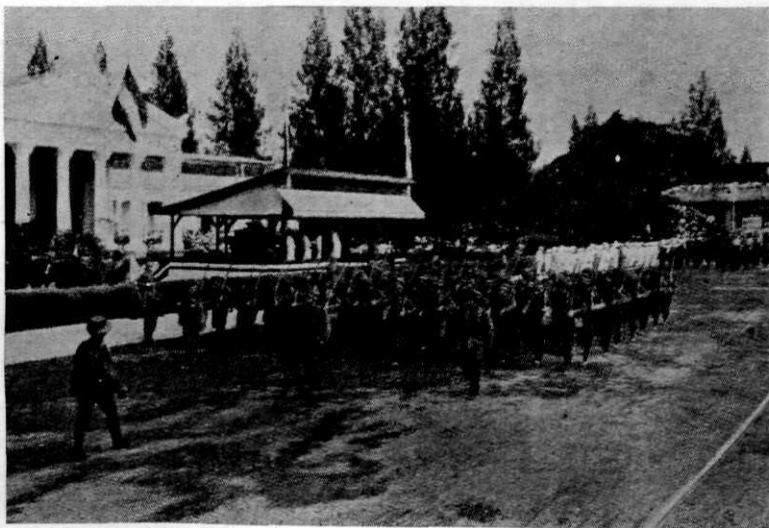
Stellig mag worden aangenomen, dat dit wel een van de oorzaken is voor de tegenwoordige warme belangstelling voor het leger en voor defensiezaken in het algemeen.

Immers van uitsluitend beroepsleger werd dit leger een gemengd beroeps- en kaderleger.

De veldbataljons bestaan voortaan uit een staf, 3 beroepscompagnieën en een militiecompagnie.

In 1922 wordt het Divisie- en Regimentsverband ingevoerd, met bij elk regiment een mitrailleurcompagnie.

Van de 20 op Java gelegerde bataljons bleven twee buiten regimentsverband.

Een sectie infanterie met „geweer over”. (Foto Archief)

In 1925 werden het VIe en XVIIIe bataljon in verband met de inkrimping van de politie over de Buitengewesten verdeeld.

In datzelfde jaar werden de karabijnmitrailleurs, de verbeterde Madsengeweermitrailleurs, in de compagnieën ingedeeld.

De reorganisatie van 1927, een direct gevolg van de ongeregelde heden in 1926 bracht een aanzienlijke uitbreiding, o.a. door de oprichting van 6 Marechaussee compagnieën buiten regimentsverband in 2 afzonderlijke bataljons verenigd.

Van deze uitbreiding heeft het leger helaas niet lang de vruchten mogen plukken.

In 1931 begint reeds een stelselmatige vermindering van de legersterkte.

In 1933 werd het aantal fuselier compagnieën verdeeld over een kleiner aantal bataljons, waardoor wederom twee bataljons, nu het XVIe en het XXe kwamen te vervallen.

De bataljons werden organiek met mitrailleurs uitgerust die evenwel ter wille van de opleiding en oefening per regiment, samen met de mortieren en luchtdoelmitrailleurs, in één afdeeling werden verenigd.

Doordat de kaderopleiding niet meer was verzekerd, werd het aantal Europeesche compagnieën op 10 gebracht.

In 1934 werden de huidige „*Tabellen Oorlogsorganisatiën*” ingevoerd, welke zich aanpasten aan de nieuwe oorlogsorganisatie en uit den aard der zaak hier niet kunnen worden behandeld.

De spanningen in het verre Oosten hebben evenwel ten gunste van een uitbreiding gewerkt; en deze organisatie is dan ook door de groote uitbreiding van vechtwagens, pantserwagens pantserafweerwapens, lichte en zware mortieren, granaatwerpers, luchtdoelmitrailleurs, tankbuksen, automatische pistolen alsmede door de personeelsuitbreiding veroorzaakt door het nieuw ingevoerde „*Kortverbandstelsel*”, waarop ik verderop terugkom, reeds aanmerkelijk uitgebreid. Deze uitbreiding werd vastgelegd bij K.B. van 20 November 1939 Nr. 30 (afgekondigd bij G.B. van 15 Dec. Nr. 1 Indisch Staats-

blad 704) en hield voor de infanterie in: de omzetting van een aantal fuselier compagnieën in mitrailleur compagnieën, en van de afdeelingen mitrailleurs en infanteriegeschut in afdeelingen pantser- en luchtafweer, de toevoeging van een bataljon vechtwagens en een bataljon pantser afweergeschut.

In het voorgaande is voor het meerendeel aandacht geschonken aan de infanterie, als zijnde het hoofdwapen.

Ik zou zelfs in dit beknopte overzicht al heel onvolledig zijn, als ik niet, zij het slechts een enkel woord aan de andere onderdeelen van het leger wijdde.

De feitelijke oprichting van de *cavalerie* dateert van 1808, toen de G.G. DAENDELS vijf eskadrons cavalerie oprichtte onder een Staf der Cavalerie, aan welk bestaan een einde werd gemaakt door de verovering van de koloniën door de Engelschen.

Tijdens het Engelsche tusschenbestuur werd gevormd het Regiment Oost-Indische Hussaren nr. 5; in Nederland bestonden de nummers 1 tot en met 4.

Deze naam heeft de cavalerie gevoerd tot 1873, toen opgericht werd het „Regiment Cavallerie” waarin werden ondergebracht de Europeesche cavalerie detachementen aan de Inlandsche vorstenhoven en de bereden politiedetachementen die ter beschikking stonden van de residenten.

Uit dit regiment werd in 1902 het zelfstandige wapen der cavalerie gevormd.

In 1912 bestond de cavalerie uit het Commandement der Cavalerie en 4 eskadrons en wel 2 eskadrons legercavalerie en 2 eskadrons bij de beide brigades.

In 1917—1918 werd het aantal veldeskadrons uitgebreid tot 6, waarvan één dienst deed als lijfwachtcavalerie bij de hoven in Soerakarta en Djocjakarta.

In dat jaar werd eveneens opgericht het depot der cavalerie met de kaderschool en het peloton ordonnansen.

In 1925 werden de eskadrons ingedeeld in twee halfregimenten.

Ook de cavalerie, die in 1926 bij de onderdrukking van de ongeregelheden in Bantam, niettegenstaande de ongunstige weers- en terreinsomstandigheden, haar bruikbaarheid had bewezen, profiteerde in 1927 van een, zij het ook kleine, uitbreiding, die evenwel in 1933 weder geheel verloren ging.

In dat jaar werden twee ruiterseskadrons opgeheven en vervangen door een eskadron pantserwagens en het peloton ordonnansen omgezet in 2 pelotons lijfwachtcavalerie. De pelotons van het eskadron pantserwagens zijn over de verschillende garnizoenen waar cavalerie is gelegerd verdeeld, en wel de staf van het eskadron met 2 pelotons te Bandoeng, 1 peloton te Malang en 1 te Batavia.

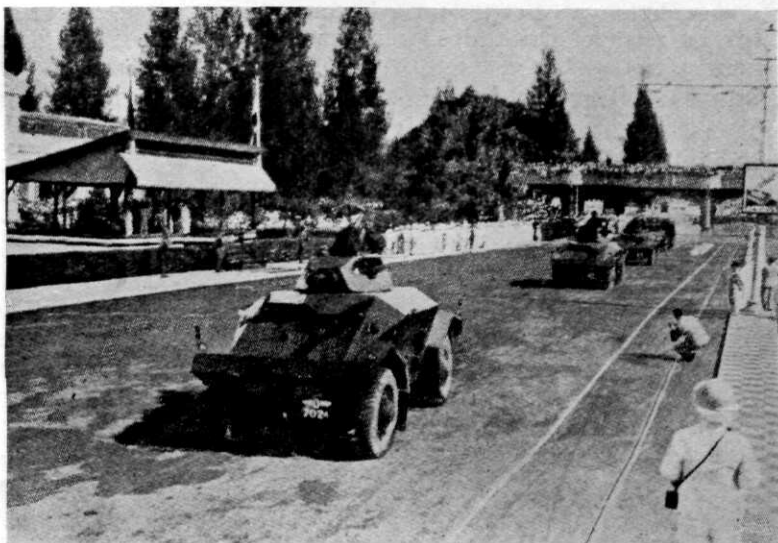
Vermelding dient nog, dat de wielrijders niet, zooals in Nederland het geval was, ressorteeren onder den inspecteur der cavalerie, maar onder den inspecteur der infanterie.

De afdeeling ordonnansen wielrijders werd in 1913, de compagnie strijders wielrijders in 1919 opgericht. In 1933 ontstond hieruit de 1e Afdeeling Wielrijders, terwijl in 1939 een 2de compagnie geheel uit beroepspersoneel is opgericht.

Bij de *artillerie* grijp ik terug tot 1922, toen het divisieverband werd ingevoerd.

De mobiele artillerie bestond toen uit 2 regimenten van 3 afdeelingen à 2 batterijen, 2 batterijen 12 Hw. en het Depot Mobiele artillerie waarbij de kaderschool.

De vestingartillerie bestond nog steeds uit een staf, twee compagnieën, de militie- en depotcompagnie met schietschool en de schoolcompagnie met kaderschool.

Peloton pantserwagens.

(Foto Archief)

In 1925 werd de stellingartillerie teruggebracht tot één compagnie en werd uit bezuinigingsoverwegingen overgegaan tot de 3 stukkenbatterij. In 1933 werd echter weer de 4 stukkenbatterij ingevoerd.

De 4 afdeelingen telden toen weder elk 3 batterijen. Het geschut werd gemoderniseerd en aangevuld en de stellingartillerie werd aanzienlijk uitgebreid.

Uit dien tijd dateert ook de totstandkoming en groei van de luchtdoelartillerie.

De *pioniers* bestonden oorspronkelijk slechts uit een staf en enkele compagnieën.

Toen in 1902 hieraan de spoorweg- en telegraafcompagnie werden toegevoegd, ontstond hieruit een embryonale verbindingdienst.

Het duurde evenwel tot 1924 voor de bataljons infanterie hiervan de vruchten mochten plukken in den vorm van een organieke indeeling van 6 infanteristen 1e klas of fuseliers telefonisten bij den bataljonsstaf. Na verschillende omvormingen is de toestand nu, dat thans 3 bataljons genietroepen bestaan met pionier, verbinding- en verlichtingscompagnieën. Bij de genie is ondergebracht de automobioldienst in 1918 ontstaan uit den bij de artillerie ingedeelde lastautodienst.

De *luchtstrijdkrachten* zijn ontstaan uit de in 1914 oprichtte proefvliegtuigafdeeling.

Het was de bedoeling dat omstreeks 1922 de vliegtuigafdeeling zou bestaan uit 2 vliegtuiggroepen van 3 afdeelingen jagers en verkenners. Verschillende tegenslagen in den bouw hebben veroorzaakt dat op dat tijdstip deze formatie niet werd bereikt.

Sedertdien is het zorgenkind uitgegroeid tot een gezonde jonkvrouw, zoo, dat de chef van den Generalen Staf, inspecteur der militaire luchtvaart in

1934 ter gelegenheid van het 20 jarig bestaan kon zeggen: „Volgroeid is zij nog niet; bij lange niet! Doch zij is kerngezond en krachtig en zal tot vollen wasdom komen”.

Dat was in 1934. Thans is het een zelfstandig wapen in vollen groei om te worden tot een machtig middel in de defensie van Nederlandsch-Indië. Het lijdt geen twijfel, dat het voor een tegenstander bijzonder moeilijk zal zijn om het slagluichtwapen zooals het zich in Nederlandsch-Indië heeft ontwikkeld te verontzighen; en zoolang hij hierin niet is geslaagd, zal elke overzeesche onderneming van eenigen omgang gericht tegen het Rijk buiten Europa een onzekere onderneming blijven.

Dit zijn slechts enkele grepen uit de geschiedenis van het Koninklijke Nederlandsch Indische Leger. Alvorens over te gaan tot een meer uitvoerige behandeling van enkele daarvoor in de termen vallende onderwerpen, wil ik hier eerst eenige instellingen behandelen die in den loop der jaren opgeheven zijn.

Het *korps pupillen* werd in 1912 opgeheven, de *militaire school* in 1929 en het *korps stafmuzikanten* in 1931.

Het *korps pupillen* geraakte uit den tijd. Het was een school waar jongelieden werden opgeleid voor den militairen dienst. Uit deze school zijn, via de militaire school te Meester Cornelis, vele verdienstelijke officieren voortgekomen.

De *militaire school* was een vooropleiding voor den hoofdcursus, evenals hier te lande vroeger de cursussen bij de regimenten en later de centrale cursus te Kampen. Toen de hoofdcursus werd opgeheven, had ook dit instituut zijn bestaansrecht verloren en werd opgeheven.

De *stafmuziek*, viel ten offer aan de bezuiniging; hiervan kan moeilijk worden gezegd, dat deze haar tijd zou hebben overleefd.

Werden tot nog toe steeds kwesties van organisatorischen aard besproken, het zal den lezer zeker interesseeren eenige bijzonderheden over het leger zelf te vernemen, waartoe dan eerst de *infanterie* als zijnde het hoofdwapen nader word bekeken.

De bewapening van den Inheemschen soldaat bestaat uit klewang en karabijn, van den Europeeschen soldaat uit geweer en bajonet.

Het geweer zou voor de Inheemschen, meestal klein van stuk, te zwaar zijn en te onhandelbaar vooral wanneer dit, tegen den I.V., samen met de klewang gebruikt moet worden. Geheel uniform is de bewapening ook weer niet, want eenige manschappen in de karabijnmitrailleurgroep (km. groep) zijn met pistool bewapend, evenals sommig personeel, dat een bijzondere functie heeft. Over de automatische wapens heb ik hiervoor reeds gesproken.

De *trein* — dit zal den lezer duidelijk zijn, als hij zich het Indische terrein voor den geest haalt — baart soms vele moeilijkheden. Die op te lossen is voor de legerleiding altijd een groote moeilijkheid geweest, daar ze rekening moest houden met de door het wijzigen en groeien der bewapening, steeds wisselende en toenemende behoeften aan munitie, de snelheid, de verpleging, het luchtgevaar en vele andere omstandigheden.

Er moest dus worden gezocht naar een vervoermiddel, dat den troep overal kon volgen. Dit werd gevonden in de z.g.n. Japansche kar, een ijzeren tweewielige treinkar, met een laadvermogen varieerend tusschen 200 en 300 kg, afhankelijk van het terrein, die, getrokken door twee of drie inheemsche paardjes, den troep vrijwel overal kan volgen. Zelfs op de smalste wegen en paden.

Batterij bergartillerie.

(Foto Archief)

Wordt het pad zelfs voor wielvervoer te smal of te oneffen door groote keien, dan zijn twee draagtrekpaardjes in staat den inhoud over te nemen en gaat zoo noodig het derde paardje met geheel of gedeeltelijk leege kar langs een omweg naar de plaats van bestemming.

Toch is die trein van een onderdeel niet lang, de Indische soldaat is sober, hij heeft vrijwel alles bij zich, rijst en zoute visch voor 3 dagen, wat thee en zout en twee blikken noodrantsoen.

Het Indische etensblik, uit 3 deelen bestaande is er op berekend dit allemaal te bergen, en Jan en Kromo weten er mee om te gaan en zelf hun potje te koken als het noodig is.

Hoewel er elk jaar steeds oefeningen in het koken worden gehouden, en in de Buitenbezittingen ook door den man zelf moet worden gekookt, gaat op Java en elders buiten waar dit mogelijk is de kok mee met den keukenwagen, geen groot instrument, zooals we dat hier te lande kennen, maar ook een keukenwagen van het formaat van de Japansche treinkar. Hij moet immers overal mee, en hij komt er, daar zorgt een goede kok voor, en als hij er al niet mocht kunnen komen, zorgen de keukenkoelies dat het eten met manden of petroleumblikken, aan een bamboe gehangen ter plaatse komt.

Jan is niet kwalijknemend als het eten te laat komt. Hij kent het terrein, hij weet waar hij zelf dien dag voorbij is gekomen, heeft het terrein getaxeerd en kent dus de moeiten en zorgen van den kok, die maar moet koken op een houtvuurtje onder de rijstketel in een keukenwagen die soms alle standen aanneemt behalve de verticale. De gemoderniseerde keukenwagens zijn ingericht zoowel voor oliestook als voor houtvuur. De trein van een compagnie heeft nog meer voertuigen die voor den inwendigen Jan zorgen en wel de filterwagen.

Het is warm in den Oost en Jan heeft dorst, en niet alle water is drinkwater, of liever het water is doorgaans geen drinkwater. De filterwagen die er voor is om de dorst van den soldaat te lesschen is evenals de keukenwagen gemonteerd op het onderstel van een Japansche treinkar en heeft twee ketels van 100

liter inhoud. Door een filter, waardoor vrijwel elke soort water zelfs vrij verontreinigd water wordt gezuiverd, wordt dit met een zuigperspomp in de ketels gepompt, waar het wordt gekookt en waar thee wordt toegevoegd. Deze thee wordt in het kampement of op marsch aan de troepen verstrekt.

De treinen met paardentractie komen uitsluitend voor bij de lagere onderdeelen, de compagnie en het bataljon; bij de grootere eenheden zijn de treinen gemotoriseerd.

Bij de cavalerie kent men boven de gemotoriseerde trein nog het z.g.n. „pakpaard kookblikken”. Dit paard vervoert 2 rieten manden, waarin ter weerszijden in elkaar passend 8 aluminium blikken voorkomen ter grootte van een petroleumblik, voorzien van losse kabelhengels, en waarin met gemak voor een eskadron kan worden gekookt, indien dit in voor den trein onbereikbaar terrein zelfstandig opereert. Een pelotons commandant die met een zelfstandige opdracht werd uitgezonden, en het „pakpaard kookblikken” mee kreeg, natuurlijk met een evenredig deel van de vivres, werd door de collega's altijd met leede oogen nagekeken.

Ik noemde zoojuist als draagtrekpaardjes de inheemsche paardjes.

Dit zijn zeer sobere kleine paardjes zoo groot als een zeer kleine hit, die altijd in beperkte hoeveelheid als draagtrekdieren bij de bataljons aanwezig zijn, en waarvan op Java zoovele voorkomen, dat vordering geen bezwaar oplevert, in welke aantallen ook.

Dit materiaal kan voor de cavalerie natuurlijk niet worden benut, alhoewel vermeld dient te worden, dat vroeger de cavalerie — het was toen meer bereden infanterie — op kleine inheemsche paardjes, vooral die uit het Oosten van den Archipel, die iets grooter en steviger zijn, bereden was.

Deze paardjes konden op den duur niet voldoen aan de steeds hogere eischen die men aan een legerpaard moest stellen.

De selectie werd te zwaar, en daardoor de aanvulling te moeilijk.

In 1900 werd daarom besloten tot het aankopen van Australische paarden, een bij uitstek geschikt troepenpaard, sober, hard, met vrij veel bloed, betrouwbaar en moedig, even groot als de hier voorkomende paarden. Dit paard heeft het inheemsche paard als rijpaard geheel verdrongen. Sedert 1900 is reeds 28 maal een commissie naar Australië gegaan voor den aankoop van paarden.

Deze commissie koopt daaraan; officierspaarden, rijpaarden voor de cavalerie en voor de artillerie, en draagtrekpaarden, allen jonge remonteën, wilde paarden dus, die in Australië uit den koppel worden gekocht bij erkend betrouwbare fokkers.

Daar dit paard geleefd heeft in een geheel ander klimaat, dan het Indische moet het eerst acclimatiseeren.

Hier toe gaat het naar het remontedepôt te Padalarang op 700 m hoogte, met een dependance te Tjisaroea op $\pm$ 2000 m hoogte. Is het voldoende geacclimatiseerd, dan gaat het naar het depôt der cavalerie ten einde te worden afgericht.

Ongeveer 2 jaar na aankomst in Indië kan van het paard worden gezegd, dat het is afgericht. Daarna gaat het naar den troep als 1e categoriepaard en doet nog zeer lichten dienst. Daarna wordt het 2e categoriepaard en mag nog niet met patrouilles of manoeuvres mee. Is het dezen tijd ook te boven, dan wordt het oud paard en is overal voor geschikt.

De voeding van de paarden bestaat uit gaba, dat is de ongepelde rijst in de plaats van haver en hooi of gras. Dit hooi wordt door het militaire hooibedrijf bij het remontedepôt zelf bereid van gras gesneden op de militaire graslanden,

Gemaskeerde karabijn-mitrailleur-opstelling. (Foto Archief)

en wordt eveneens in groote hoeveelheden opgestapeld en steeds ververscht als reserve voor geval van oorlog.

Werd hiervoor reeds e.e.a. medegedeeld over de organisatie der *artillerie*, hier wil ik allereerst eenige voor het leger en voor de artillerie in het bijzonder van belang zijnde inrichtingen noemen, en wel de *artillerieinrichtingen* te B a n d o e n g, met de projectiefabriek, de pyrotechnische inrichtingen, de artillerie constructie winkel, de werkplaatsen voor draagbare wapenen en het gaslaboratorium.

Dit bedrijf is geleidelijk uitgroeid tot een geweldig fabriekscomplex, dat zooals nu, het leger en de vloot moet voorzien van alle benodigde oorlogstuig.

Naast deze belangrijke inrichtingen bestaat de *Commissie van Proefneming* te B a t o e d j a d j a r, die de meest uitgebreide proeven neemt met materieel en munitie, en die tevens de gewenschte aanwijzingen voor de schiettechniek aan de onderdeelen verstrekt. Hier ligt op de Bandoengsche hoogvlakte ook het groote artillerie schietterrein, waar een groot deel van de schietoopleiding plaats vindt, met uitzondering van de oefeningen in groot verband en de schietoefeningen in afwisselend terrein, die overal op Java op elk onbekend terrein kunnen worden gehouden.

De Indische artillerie wordt verdeeld in *mobiele artillerie*, *kustartillerie* en *luchtdoelartillerie*. De *mobiele artillerie* bestaat uit veldgeschut, berggeschut en houwitsers. Waar zich voor de treinen moeilijkheden met het terrein voordoen zal dit zeker het geval zijn met de zooveel zwaardere artillerie. Daarom zou men op het eerste gezicht dus willen concludeeren, dat alle geschut zoo licht mogelijk moet zijn. Met licht geschut, dus met geschut van klein kaliber, kan men echter niet alleen volstaan. Daarnaast moet zwaarder geschut voorkomen. Bovendien noopt het geaccidenteerde terrein tot het gebruik van krombaangeschut, hetwelk we hebben in onzen houwitsers.

Deze is echter te zwaar om overal te kunnen komen. Hiermede is dus de

noodzakelijkheid aangetoond van een stuk krombaangeschut dat zelfs in zeer moeilijk terrein de infanterie kan volgen.

In verband hiermede kan het Indische berggeschut op drie wijzen worden vervoerd, en wel getrokken als een gewone vuurmond op een affuit door twee of drie achter elkaar gespannen paarden.

Wordt de weg te bezwaarlijk, dan kan het stuk op pakpaarden worden geladen.

Daartoe wordt het uit elkaar genomen in 8 draaglasten voor Australische paarden, waarvan de zwaarste 150 kg weegt. Dit opladen, afladen en monteren duurt slechts enkele minuten. Op deze wijze vervoerd kan de bergartillerie overal komen; dit noemt men het gedragen vervoer.

Een tusschenvorm vormt het gemengde vervoer, waarbij een gedeelte op de pakpaarden wordt vervoerd. Naast dit berggeschut komt een semi-automatische veldvuurmond voor, die dezelfde munitie verschieft, maar zwaarder is en grooter dracht heeft dan het berggeschut.

De trekkracht langs den weg is autotractie. Per batterij wordt bovendien op een vrachtauto een tractor medegevoerd voor vervoer van de stukken over kleine afstanden van den weg door het terrein.

Naast de genoemde soorten artillerie is ingevoerd de 10,5 cm houwitser, motortractie met grooten dracht.

Het personeel en de paarden der artillerie worden afgericht in het „*Depôt der mobiele artillerie*” te Tj i m a h i. De *luchtdoelartillerie* is bewapend met geschut van 10,5, 8 en 4 cm en bovendien met mitrailleurs van 12,7 cm. Ultimo 1938 bestond de luchtdoelartillerie uit 3 bataljons, n.l. I te W e l t e v r e d e n, II te B a n d o e n g en III te S o e r a b a y a benevens de over den Archipel verspreide detachementen.

De *kustartillerie* werd eenige jaren geleden opgericht als afzonderlijk onderdeel, om de marinesteunpunten, de oliehavens, belangrijke havens op Java en objecten in de Buitengewesten te beschermen.

Geschut in overeenstemming met die taak werd aangeschaft of van de marine overgenomen.

Het personeel wordt opgeleid bij het *Korps Kustartillerie* te S o e r a b a j a.

Heeft de *genie* een belangrijke taak te vervullen als deel van het leger, een even belangrijke taak is voor haar weggelegd bij de uitvoering en het onderhoud van verdedigingswerken, en den bouw van kazernes en fabrieken, en magazijnen voor leger en vloot. Reeds eerder werd vermeld, dat de *automobiëldienst* te B a n d o e n g ressorteert onder de genie.

Hier ontvangen alle militaire chauffeurs en monteurs hun opleiding en wordt het algemeen toezicht uitgeoefend over alle automobiële voertuigen bij het leger in gebruik.

Ook de genie is de laatste jaren voor den oorlog aanzienlijk uitgebreid. Buiten de vele kleine detachementen die verspreid over den geheelen Archipel voorkomen, zijn op Java 3 bataljons gelegd, n.l. I te M e e s t e r - C o r n e l i s, II te S o e r a b a y a en III te T j i m a h i. Elk bataljon bestaat uit een staf, een pionier-, een verbindings- en een verlichtingscompagnie. Bij het IIIde Bataljon zijn tevens ondergebracht de speciale diensten voor den pioniers; den verbindings- en den verlichtingsdienst, de kaderschool, de opleidingen voor res. officieren en kort-verband militairen en vele verdere opleidingen. De pioniers hebben een zeer uitgebreide en veelomvattende taak in Indië, te meer aangezien men daar geen pontoniers aantreft. De werkzaamheden

in Nederland door de pontonniers verricht, zooals bruggenbouw b.v., worden in Indië door de pioniers verricht.

Hoewel het Indische terrein groote moeilijkheden oplevert vooral voor toepassing van U.K.G., staat de *verbindingsdienst* vooral die door middel van de radio op hoog peil. Een groot gedeelte van de toestellen, waarvan sommige zeer ingenieus gevonden zijn, worden in de geniewerkplaatsen te Tj i m a h i vervaardigd.

De *verlichtingstroepen*, veel samenwerkend met alle onderdeelen van het leger zoowel als met de vloot, zijn, afhankelijk van het materiaal dat ze bedienen, ingedeeld bij de kustbewaking, de luchtverdediging of het veldleger.

Het aantal zoeklichten is ook weder aanmerkelijk uitgebreid terwijl met de semi- en volautomatische zoeklichtcombinaties goede opsporingsresultaten worden bereikt.

Tot de genie behoort een afzonderlijke *dienst van het materieel der genie*. Deze is ontstaan in 1939 toen de dienst van 's lands algemeene pakhuizen, welke tot dien tijd ressorteerde onder het wapen der genie werd samengesmolten met de magazijndiensten der S.S. Ten behoeve van de tweede taak die in Indië voor de genie is weggelegd wil ik alleen even noemen de *kazernebouw* in de vredesgarnizoenen.

Een kazerne in Indië moet er geheel anders uitzien dan een Hollandsche, alleen al omdat ook vrouwen in de kazerne wonen.

De officieren, gehuwde Europeesche onderofficieren, gehuwde Europeesche minderen en gehuwde Inheemsche onderofficieren wonen in in klassen ingedeelde gouvernementswoningen.

Het ongehuwde personeel en het gehuwde inheemsche personeel beneden den rang van onderofficier is gehuisvest in de kazerne.

Hierbij is het natuurlijk noodig, dat voor de verschillende in de kazerne wonende categorieën de huisvesting verschillend is.

Zoo zullen gemeenlijk de ongehuwden landaardsgewijze op gemeenschappelijke slaapzalen zijn gelegen, terwijl de gehuwden met hun gezin op slaapzalen gelegen zijn, die door vaste of verplaatsbare schotten in afgeschoten kamertjes zijn verdeeld.

Het is duidelijk dat voor een dergelijke samenleving niet zal kunnen worden volstaan met voor wat betreft het woongedeelte met een kazerne uit enkel slaapzalen; speelplaatsen voor kinderen, kookloodsen, badkamers voor de verschillende categorieën, kraamkamers, strijkkamers; alles moet aanwezig zijn, maar boven alles een commandant en personeel die weten, dat hier orde en zindelijkheid noodzakelijk zijn.

Boven de formatie van het leger staan de twee eerder genoemde *Bataljons Marechaussee op Java* en het *Korps Marechaussee op Atjeh*.

Ontstaan uit twee in 1889 in Atjeh opgerichte bewakingsdetachementen welke een politietaak vervulden werd bij G.B. van 2 April 1890 de marechaussee ingesteld als politiekorps.

Samengesteld uit de allerbeste Europeesche officieren en onderofficieren en Inheemsche onderofficieren en minderen wordt dit korps zuiver als contra-guerillakorps gebruikt.

Nog thans vormt de marechaussee een licht bewapend keurkorps bestemd om den kleinen oorlog te voeren, zoowel tegen den I.V. als den B.V.

Dit korps verwierf een eere naam in de Indische krijgsgeschiedenis en bestaat nog steeds uit voor niets terugdeinzende vechtsoldaten.

Het is voor elk Atjeh soldaat een groote eer te mogen worden ingedeeld bij

de marechaussee, wat niet geschiedt, dan nadat hij zijn geschiktheid daartoe heeft bewezen.

Het artikel zou te veel omvattend worden, wilde ik nog iets mededeelen over de verschillende *diensten*, als de *Intendance*, de *Militaire Administratie*, de *Geneeskundige*-, de *Diergeneeskundige*-, en de *Topografische Dienst*, die elk voor zich zeker een behandeling waard zijn.

Door de steeds wisselende legersterkte, wisselde ook de sterkte van *het officierscorps*, en deze schommelingen liepen niet parallel, zoodat in 1938 en 1939 moest worden overgegaan tot detachering van reserve-officiëren en vaandrags van de Infanterie en de Cavalerie van het Nederlandsche leger voor den tijd van drie tot vijf jaar. De mogelijkheid voor de Indische reserve-officiëren om voor den tijd van twee tot vijf jaar onder de wapenen te komen bleef hiernaast opengesteld. Sedert eenige jaren worden ook reserve-officiëren in Indië opgeleid, terwijl men in 1939, in afwijking van de tot nu gevolgde gedragslijn, bij de Infanterie er toe is overgegaan om militieplichtigen in het bezit van een diploma H.B.S. 3-jarigen cursus, M.U.L.O. of gelijkwaardig diploma op te leiden tot *militie-adjudant-onderofficier-sectiecommandant*.

Zooals bekend bestaat tusschen den rang van adjudant-onderofficier en tweede luitenant de rang van *onderluitenant*, een onderofficiërsrang, waarvoor elk onderofficier, ongeacht zijn rang, mits hij voldoet aan de daarvoor verder gestelde eischen, examen kan doen. Dat dit de allerbeste onderofficiëren zijn, de selectie zeer streng en het examen vrij zwaar is, behoeft geen betoog.

Het kader bij de infanterie wordt opgeleid bij de kaderschool te *M a g e l a n g* die tengeolge van de legeruitbreiding een dermate uitbreiding moest ondergaan, dat te *D j o c j a k a r t a* een derde compagnie moest worden opgericht.

De soldaat zelf wordt afgericht bij de 3 Depotbataljons. Hiervoor werd reeds met enkele woorden gerept over *het kortverbandstelsel* voor inheemsche militairen.

Dit stelsel werd goedgekeurd bij G.B. van 16 Nov. 1938 Nr. 35, en in is 1939 in werking getreden.

Aangezien het een stelsel is, wat men voor den troep hier niet kent, wil ik hierover iets naders mededeelen, waartoe ik eenige voor den lezer van belang zijnde artikelen zal aanhalen.

Art. I vermeldt, dat bij het K.N.I.L. door niet-Europeanen een kort dienstverband kan worden aangegaan, voor dertien jaren, waarvan gedurende de eerste drie jaren — of zooveel korter als de Legercommandant noodig oordeelt — in actieven dienst onder de wapenen wordt verbleven, en met de verplichting om in aansluiting op dezen eersten actieven diensttijd, na met groot verlof te zijn gezonden den resterenden tijd van het dienstverband als reservist ter beschikking te blijven.

Als reservist rust op hem de verplichting om na bekomen oproeping of aanzegging ten hoogste zes maanden voor het doorloopen van herhalingsoefeningen onder de wapenen te komen, en wel in het 4e t/m het 8e, alsmede in het 11de dienstjaar, te rekenen van het ingaan van de verbintenis af, telkens al of niet aaneensluitend gedurende ten hoogste één maand.

Indien de eerste actieve diensttijd korter heeft geduurd dan drie jaren, voor elk vol jaar dat de diensttijd korter heeft geduurd boven de hierboven genoemde herhalingsoefeningen nog een herhalingsoefening gedurende ten hoogste één maand, al of niet aaneensluitend, te doorloopen in het 3e of in het 2e en 3e dienstjaar.

In geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, zich onmiddellijk bij zijn korps te melden, teneinde in werkelijken dienst te worden hersteld, en met inachtneming van den duur der verbintenis in dienst te blijven zoolang als zulks noodig zal worden geacht.

Art. 3 geeft de leeftijdsgrenzen aan, en wel niet jonger dan 18 en niet ouder dan 23 jaar, alsmede de beoordeeling omtrent fysieke geschiktheid.

Art. 4 vermeldt, dat de dienstvoorwaarden bij verblijf in actieven dienst gelijk zijn aan die der beroepsmilitairen met een lang dienstverband, met uitzondering van de toekenning van huwelijksvoordeelen en soldijverhoogen.

Art. 5 regelt de betaling der reservisten, overheidsdienaren, die gedurende den tijd dien ze in werkelijken dienst doorbrengen in het genot van de volle aan de door hen bekleede burgerlijke betrekking verbonden inkomsten genieten.

Moet een kort-verband-militair bij oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden langer dan normaal onder de wapenen blijven, dan kan een door den Legercommandant te bepalen kostwinnersvergoeding worden toegekend.

Uit art. 1 van de bepalingen omtrent de werving blijkt, dat kaderaspiranten afzonderlijk worden geworven uit degenen van wie kan worden verwacht, dat zij van nature overwicht hebben op de ongegradueerden, en voorts, dat zij voldoende ontwikkeling c.q. intelligentie bezitten om de kaderopleiding in den daarvoor gestelden tijd te volgen.

Art. 7 van deze bepalingen bepaalt de grootte van het handgeld en de toelagen aan de reservisten. Dit handgeld is per jaar van den eersten actieven diensttijd gelijk aan het bedrag geldende voor de gewone verbintenissen van militairen van hun landaard, m.d.v. dat bij het aangaan van een kort-verband met een eersten actieven diensttijd van één jaar een handgeld van f 12.— wordt genoten, hetwelk bij verlenging van den eersten actieven diensttijd tot twee of drie jaren wordt aangevuld tot het bedrag van het voor genoemde dienstitijden geldende handgeld.

De toelage voor de reservisten is maandelijks f 1.50.

Omtrent de huisvesting zegt art. 8, dat ze bij verblijf in werkelijken dienst in de militaire kampementen worden gehuisvest; hun gezin evenwel niet.

De gehuwde kaderaspiranten en het gehuwde kader genieten gedurende de eerste drie jaren actieven dienst een woningtoelage.

De kort-verband-militairen genieten de laagste voor hun rang en landaard vastgestelde soldij en hen worden geen soldijverhoogen toegekend.

Art. 15 vermeldt, dat de kaderopleiding voor niet-technische of niet specialistische functies door de betrokken inspecteurs of hoofden van wapens en diensten zoodanig wordt geregeld, dat in den regel aanstelling kan volgen tot:

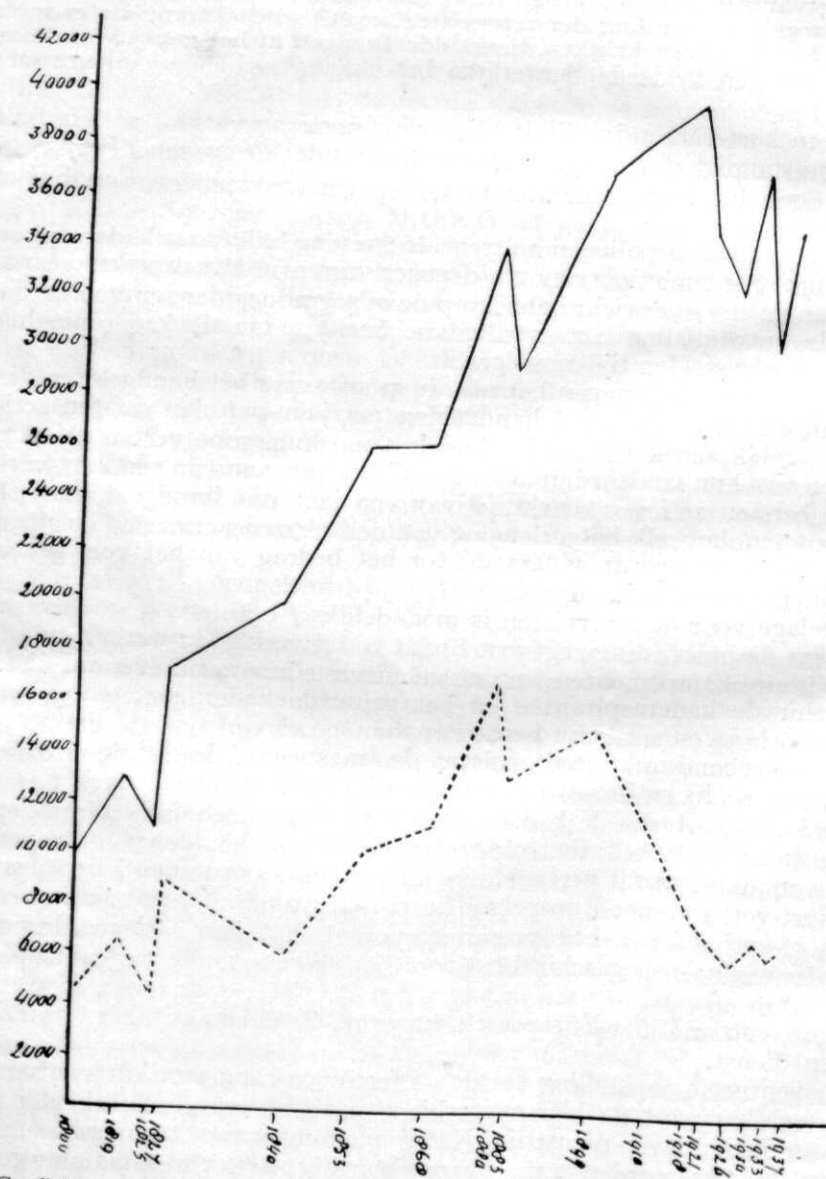
a. kort-verband-niet-Europeesch korporaaltitulaire na 1 jaar actieven dienst

b. kort-verband-niet-Europeesch korporaaltitulaire na 2 jaar actieven dienst, dan wel eerder wanneer de geschiktheid voor het volgen van de sergeantsopleiding vast staat

c. kort-verband-niet-Europeesch-sergeant 2e klasse-titulaire na 2 jaar actieven dienst.

Een eventuele aanstelling tot den effectieven rang van kort-verband-niet Europeesch sergeant 2e klasse geschiedt na gebleken geschiktheid aan het einde van den actieven diensttijd. Kaderopleidingen voor technische of specialistische functies worden z.m. overeenkomstig het vorenstaande geregeld m. d. v. dat de genoemde termijnen kunnen worden verlengd.

— totale sterkte van het leger } werkelijk aanwinst
 ---- totale sterkte van Euz

Grafiek nr. 1.

(Teekening van den schrijver)

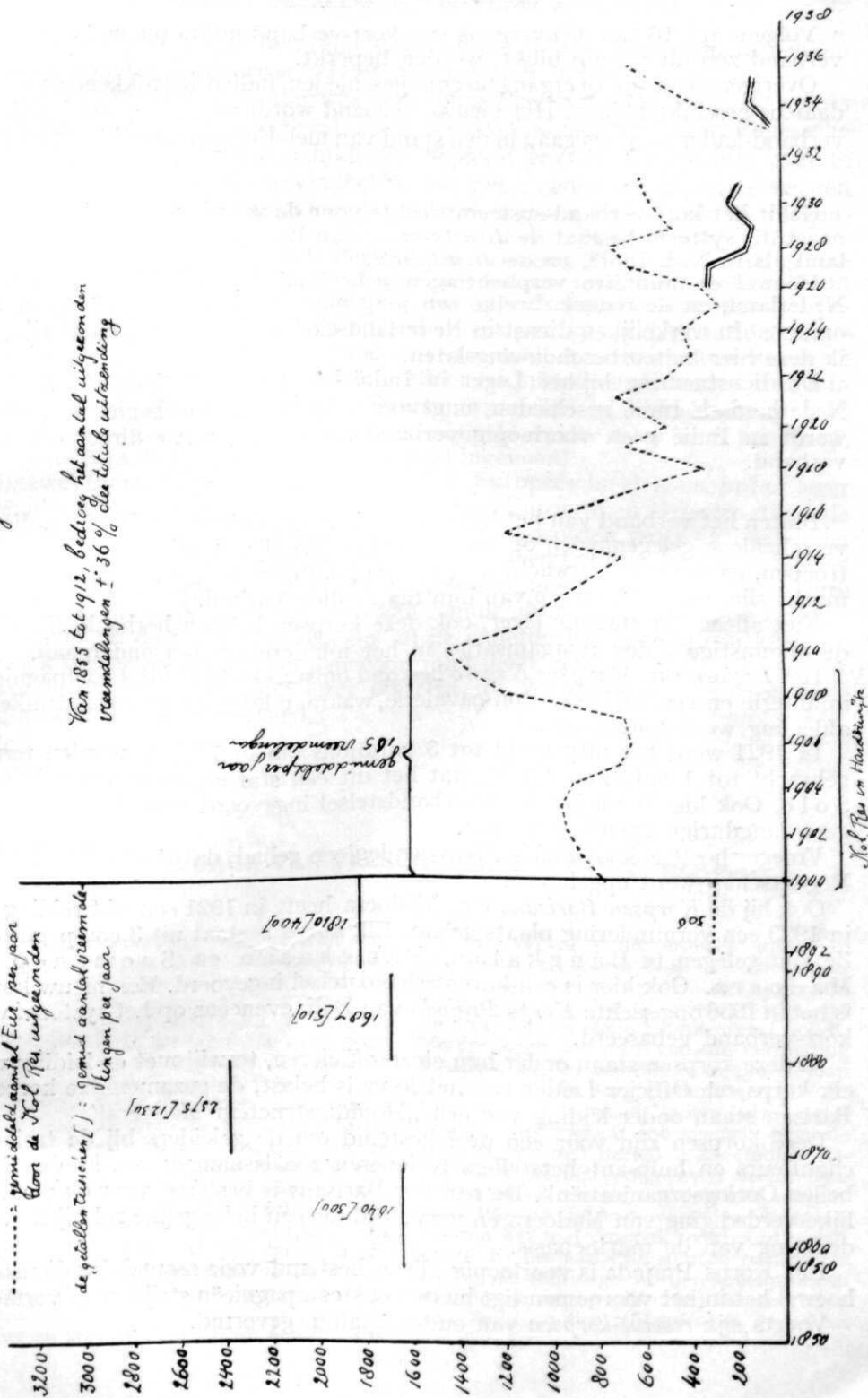
— = gemiddeld totaal aantal per jaar uitgezonden Eur.

----- = gemiddeld aantal Eur. per jaar door de Kol. Rep. uitgezonden

de gestelde tenuisies [] : gemidd. aantal uitgezonden Eur. per jaar

==== = in Ned. Indië aangeworven
----- = aanwinst uit Nederland

Van 1855 tot 1912, bedroeg het aantal uitgezonden
vreemdelingen 36 % der totale uitbreiding

Grafiek nr. 2.

(Teekening van den schrijver)

Volgens art. 16 kan de overgang van kort-verband-militairen op lang dienst-verband zoo dit noodig blijkt, worden beperkt.

Overigens kan die overgang slechts geschieden, indien betrokkenen volledig daartoe geschikt blijken. Het nieuwe verband wordt steeds — ook door kort-verband-kader — aangegaan in den stand van niet-Europeesch soldaat 2e klasse

Geldt het kort-verband-systeem slechts voor de werving van Inheemschen, naast dit systeem bestaat de *dienstneming* van Europeanen, zoowel in Nederland als in Ned.-Indië, en de *dienstplicht*.

Hoewel de militaire verplichtingen geheel zijn afgescheiden van die in Nederland, en de redenen welke een jongeman in Nederland vrijstellen van opkomst in werkelijken dienst in Nederlandsch-Indië niet van kracht zijn, zal ik deze hier buiten beschouwing laten.

De dienstneming bij het Leger in Indië kan zoowel in Nederland als in Nederlandsch Indië geschieden, ongeveer volgens dezelfde beginselen, alleen wordt in Indië geen voorloopig verband aangegaan, maar direct een vast verband.

Buiten het verband van het leger staan de z.g.n. *Inlandsche Korpsen*, die bij verscheidene gelegenheden op zeer eervolle wijze zij aan zij streden met onze troepen, en waarvan verwacht mag worden, dat deze zich, wanneer dit noodig mocht zijn, op gelijke wijze van hun taak zullen kwijten.

Niet alleen het staande leger, ook deze korpsen hebben herhaaldelijk door de ongunstige tijden reorganisaties in het mindere moeten ondergaan.

Het *Legioen van Mangkoe Nagoro* bestond omstreeks 1900 uit 4 compagnieën infanterie en een half eskadron cavalerie, waaraan later een geweermitrailleur-afdeling werd toegevoegd.

In 1921 werd het uitgebreid tot 3 bataljons om in 1923 te worden teruggebracht tot 1 bataljon. Nu bestaat het uit een staf en zes compagnieën te Solo. Ook hier is nu het kort-verbandstelsel ingevoerd voor functies welke geen langdurige opleiding vergen.

Vroeger heeft ook de *Pakoe Alam* een legioen gehad, dat evenwel onder het Regentschap werd opgeheven.

Ook bij de *Korpsen Barisans* van Madoera heeft in 1921 een uitbreiding en in 1923 een vermindering plaats gehad. Elk korps bestaat uit 3 compagnieën. Ze zijn gelegen te *Bangkalan*, *Pamekasan* en *Soemenep* op *Madoera*. Ook hier is een kort-verbandstelsel ingevoerd. Een nieuw korps is het in 1936 opgerichte *Korps Prajoda* van Bali, eveneens op het systeem van kort-verband gebaseerd.

Al deze korpsen staan onder hun eigen officieren, terwijl met de leiding van elk korps een Officier Leider van het leger is belast, de gezamenlijke korpsen Barisan staan onder leiding van een „Hoofdinstructeur Madoera”.

Deze korpsen zijn voor een deel bestemd om de geleiders bij de treinen, chauffeurs en hulp-autoherstellers te leveren zooals aangegeven in de „Tabellen Oorlogsorganisatiën”. De rest der Barisans is bestemd voor de plaatselijke verdediging van Madoera en vervult aldus een belangrijke rol bij de verdediging van de marinebasis.

Het Korps Prajoda is voorloopig alleen bestemd voor secundaire diensten, hoewel het in het voornemen ligt hieruit ook compagnieën strijders te vormen.

Voorts zijn *reserve-korpsen* van oud-militairen gevormd.

Ik wil dit artikel niet besluiten alvorens eenige beschouwingen te hebben gegeven over *het Europeanen vraagstuk* in het Indisch leger.

Zooals ik reeds in den aanvang van dit artikel heb betoogd is dit steeds een brandend vraagstuk geweest, en is de aanvulling van het Europeesche element steeds met veel moeilijkheden gepaard gegaan. Veel is hier over te schrijven; steeds zijn alle bewindhebbers in het moederland in vorige eeuwen uitgegaan van de gedachte dat in het staande leger in de koloniën de verhouding van de Europeanen tot de Inheemschen moest zijn als 1 : 1.

Gedurende de tweede periode der bestuursvestiging (19e eeuw) na de groote expedities konden de formaties aan Europeanen niet meer gehandhaafd blijven. Dit vond zijn reden in het feit, dat door de lange rustperiodes de behoefte aan Europeesche troepen niet meer direct werd gevoeld, door de verzwarende van de eischen en de uitsluiting van vreemdelingen. Bovendien waren de vrijwilligers niet steeds van het beste allooi en juist deze elementen waren in vreedstijd dikwijls onhandelbaar. Daarbij waren de inheemschen uiteraard goedkooper, waarbij de mindere gevechtswaarde zonder meer werd aanvaard, terwijl in 1918 de Europeesche militie werd ingevoerd.

Hoewel thans de groote waarde van het Europeesche element in het leger algemeen wordt erkend en sedert 1934 het aantal Europeanen wederom stijgende is, moet steeds naar verhooring van dat aantal worden gestreefd, zeker na invoering van het kort-verbandstelsel. Een voldoende aantal beroepspersoneel voor het Indische leger is een onafwijsbare eisch; niet alleen om de superieure gevechtskracht welke in den Europeaan schuilt, doch ook om een sterke kern te vormen bij de technische wapens en de onderdeelen waarbij een krachtig fysiek der manschappen op den voorgrond moet staan.

Ter oriëntering van den lezer omtrent dit vraagstuk zijn hiertoe twee graphieken in bijlage gevoegd.

DE FABRICAGE VAN VALSCHERMEN IN DUITSCHLAND

Bij de vervaardiging van valschermen wordt de pijnlijkste nauwkeurigheid in acht genomen, zoodat het naar mensche-lijke berekening in geval van nood of wanneer de parachutist daalt in werking moet treden. In die fabrieken ratelen tal van naaimachines, waarvan het gerucht door walsmuziek overstemd wordt. De arbeidsters zitten temidden van golven witte zijde. Tevoren is reeds een groot stuk werks verricht. De stof, die voor de Duitse parachutes gebezigd wordt, is van zuiver Duitse herkomst. Laag op laag wordt zorgvuldig tezamen gelegd, met schablonen een patroon ontworpen, dan snijdt een machine al die lagen door. Vervolgens toetsen vrouwen de banen op weeffouten, waarna ze tezamen worden genaaid.

Vier en twintig zitten er in één scherm,

in vier velden onderverdeeld, opdat in geval van een scheur deze niet doorloope. Elke naad wordt angstvallig nagegaan, want het is van het grootste gewicht, dat de stof over de volle lengte overal houdt. Verder komt het erop aan, de verbinding tusschen kap en koorden, waaraan de man hangt, met alle zorg te omringen. De 12 lijnen die ze vormen, loopen als lengtegraden van evenaar tot evenaar over de pool en vormen derhalve 24 eindten. Alvorens te worden vrijgegeven neemt men er één uit elke reeks, dat dan met een pop van 100 kg in een vliegtuig meegaat, waarna het met dat pak overboord wordt gezet. Er bestaan drie soorten parachutes en bij de fabricage worden steekproeven met de kansen op scheuren, het doorlaten van lucht en het stukspringen genomen.

N. R. C.